

ПЕР ЈАКОБСЕН
(1935–2025)

Угасио се у својој „дивљини“ на крајњем северу Данске. Тихо и елегантно, управо како је и живео. Свима онима који су имали задовољство и срећу да га познају било је јасно да је реч о јединственој личности која је вешто и успешно, својим животом и радом повезивала север и југ Европе. Дански слависта Пер Јакобсен (Per Jacobsen) родио се у Хејнсвигу, матурирао је на чувеној Соранској академији, а студирао у Копенхагену. Следећи породичну традицију уписао се на медицину, некако по инерцији сматрао је да је то његова судбина. На другој години студија одлучио је да крене на путовање возом од Данске до Грчке. Воз се зауставио у Београду, Пер је сишао на станици и попео се Балканском улицом до Теразија. И на Теразијама је тог тренутка схватио да је Београд његов град, па стога да су његови и Србија, Југославија те цео Балкан. Отишао је до Студентског дома на тадашњем Булевару Револуције, оставио је своје ствари, прешао улицу и сео у први ресторан. Поручио је оно што су људи око њега у том тренутку јели: ђевапчиће. Касније ће стално понављати колико су ђевапчићи били одлучујући за његову љубав према нашим крајевима. При повратку у Данску, исписао се са медицине и уписао је, те 1957. године славистику. Дипломирао је славистику у Копенхагену код професора Ханса Кристијана Серенсена (Hans Christian Sørensen, 1900–1984).

Пер Јакобсен је наследник важне традиције данских филолога, лингвиста и слависта: средином XIX века било је значајно име Каспара Вилхелма Смита (Caspar Wilhelm Smith, 1811–1881), а неки од његових студената су постали чувени филолози као Карл Вернер (Karl Verner, 1846–1996) и Вилхелм Томсен (Vilhelm Thomsen, 1842–1927). Следе потом Холгер Педерсен (Holger Pedersen, 1867–1953), Антон Карлгрен (Anton Karlgren, 1882–1973), Адолф Стендер-Петерсен (Adolf Stender-Petersen, 1893–1963), и напoкoн Серенсен. Стога је Пер Јакобсен, кад је на Универзитету у Копенхагену докторирао и био изабран прво у звање асистента, итекако сматрао великом одговорношћу што је део данског академског света и то је условило његов сериозни приступ нашем језику и књижевности. Пер, како су га сви звали, био је биран у сва научна звања и на истом Универзитету у Копенхагену основао је одсек за сербокroatистику: када се шездесетих година повећало велико интересовање за Југославију, Пер је могао да се похвали великим бројем студената који су били заинтересовани за сербокroatистику.

Знање и интересовање Пера Јакобсена за наш језик, књижевност и културу било је широко и компетентно. Значајно је да је Пер започео своју научну делатност објављујући радове из лингвистике, пре свега експерименталне фонетике. Није то случајно: Пер је почео своја истраживања у оквиру Института за лингвистику у

Копенхагену, под утицајем лингвисте Ели Фишер-Јергенсен (Eli Fischer-Jørgensen, 1911–2010) која је од 1933. била члан Копенхашког лингвистичког круга, значајног пре свега по утицајном Луису Хјелмслеву и његовој теорији о глосематици. Пер је имао прилике да упозна Павла Ивића и Илсу Лехисте и да од њих добије похвале што је свакако било подстицајно за његов даљи рад. Са својим колегом Хенингом Мерком (Henning Mørgk) путовао је по Црној Гори и снимао локалне говоре: бројне анегдоте из тог доба указују на то колико је Пер познавао добро наш друштвено-културни контекст и истовремено лингвистичку сложеност нашег језика.

Временом је било скоро неизбежно да Пер почне да шири своја интересовања и истраживања: с једне стране је проучавао српскохрватску лексикографију, а с друге, пак, почео је да се оријентише ка књижевности. На књижевност га је приволео Предраг Палавестра: Палавестра и Пер су били веома блиски пријатељи, Пер је звао нашег критичара и академика „Брацо“ и то је било мило чути те видети њихову повезаност и међусобно поштовање. А када је у Данској, у време бомбардовања Србије и праве сатанизације Срба на Западу, био нападнут Палавестра као представник српског ПЕН-а, Пер је био одлучан у својој одбрани не само Палавестре већ Србије и српске културе. То га је довело у полемику са неколицином данских новинара и та мучна полемика, која се водила преко данских новина, трајала је две године. На крају је око стотину данских интелектуалаца потписало у одбрану Пера Јакобсена потврђујући тиме заснованост његових етичких ставова.

То што се Пер срећом бавио и књижевношћу довело је до тога да почне да преводи југословенске писце и самим тим је значајно увећана рецепција југословенских аутора у Данској. На дански је, дакле, Пер превео, између осталог, дела Иве Андрића, Мирослава Крлеже, Ранка Маринковића, Миодрага Булатовића, Дубравке Угрешић, Луке Паљетка, Владимира Арсенијевића, Славенке Дракулић. За свој преводилачки рад добио је награду српског ПЕН-а.

Утицао је, квантитативно и квалитативно на рецепцију југословенске књижевности, међутим, не само преводима већ и својим истраживачким и књижевноисторијским радовима. Значајне су његове историје српске и хрватске књижевности у два тома које су изашле у Копенхагену: *Litteraturen i Jugoslavien I: Kroatisk litteratur 1800–1945* (1988), *Litteraturen i Jugoslavien I: Serbisk litteratur 1770–1945* (1989), али свакако и непревазиђени речници: *Dansk serbokroatisk ordbog* (1994; 1996) *Serbokroatisk dansk ordbog* (1997).

Пер Јакобсен је постао члан САНУ 1988. године што представља значајно признање за његов научни рад у области југославистике. Задужио је Југославију и Србију својим радовима из српскохрватске лингвистике (пре свега о акцентима, интонацији, структури слога, лингвистичком идентитету) и српске и хрватске књижевности. Временом, што је сасвим разумљиво, морао је да прореди своје претходно учестале посете Југославији и учешћа на бројним скуповима. Године су условиле да се све мање креће, што га је усмерило ка скандинавским књижевностима, пре свега данским ауторима којима се посветио последњих година и о њима објављивао чланке и монографије.

Остаје чињеница да је Пер Јакобсен волео Балкан, Југославију и Србију, чињеница која није била увек разумљива његовим данским колегама и не тако ретко ни његовој породици. То га је просто забављало и волео је да прича бројне анегдоте о недовољном познавању Балкана од стране Данаца. Нашао је он нешто на Балкану што га је привукло, нешто што се манифестовало кроз његову интензивну љубав према нашим крајевима која је остала таква до последњих тренутака. То

је завет једне велике страсти странца са севера Европе према нама који представља одговорност и обавезу да му се одужимо. А он ће свакако схватити колико смо то заиста у стању да учинимо.

Персида Лазаревић Ди Ђакомо
Др Персида Лазаревић Ди Ђакомо
Универзитет „Г. д’Анунцио“ Кјети-Пескара
Dipartimento di Lingue, Letterature e Culture Moderne
Viale Pindaro 42, 65127 Pescara, Italia
persida.lazarevic@unich.it

UDC 82:929 Jacobsen P.
<https://orcid.org/0000-0003-3107-4283>
Примљен: 29. децембра 2025. године
Прихваћен јануара 2026. године